

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію

Решетілова Георгія Олександровича на тему «Розвиток циркулярної економіки регіону», представлену на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки)

1. Актуальність теми дослідження

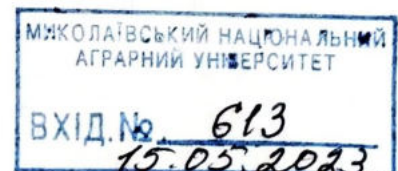
Сучасні глобальні виклики та існуючі відкриті терористичних дії російських військ, створили велике навантаження на довкілля та економіку України. Циркулярна економіка стає інструментом для вирішення проблеми надлишкового накопичення відходів, що були утворені до війни, та таких, що утворилися безпосередньо під час бойових дій.

Впровадження циркулярної економіки допоможе створити умови для сталого розвитку регіонів України та формуванню їх соціально-економічної безпеки.

Одним із пріоритетів розвитку екологічного страхування в Україні в системі розвитку циркулярної економіки є забезпечення цільового використання страхових виплат для регенерації навколишнього середовища після негативного впливу та ліквідації шкоди, завданої довкіллю. Акцент має зміститись на розробку та впровадження саме попереджувальних мір та заходів, а не ліквідації негативних наслідків. Цей аспект має тісно компонуватись із стимулюванням впровадження еколого ефективних та ресурсозберігаючих технологій.

Однак, питання розвитку циркулярної економіки на рівні регіонів з врахуванням військових дій потребує поглибленого дослідження.

Враховуючи вищезазначене необхідним є удосконалення організаційно-економічних засад та формування науково-методичних підходів щодо інвестиційного забезпечення соціально-економічної безпеки України в умовах невизначеності, що породжуються змінами внутрішнього та зовнішнього середовища. Дослідження зазначеного предметного поля в системі знань економічної безпекології відноситься до першорядних завдань

сучасних досліджень. Саме тому тематика дисертаційної роботи Решетілова Г.О. є актуальною та своєчасною.

2. Ступінь наукової розробленості проблеми

Отримані дисертантом наукові результати щодо розвитку циркулярної економіки регіону включено до звітів за рядом науково-дослідних робіт, які виконувались у Миколаївському національному аграрному університеті за темами: «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0121U109253), у межах якої автором сформовані напрями запровадження екологічного страхування у системі розвитку циркулярної економіки; «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад» (номер державної реєстрації 0121U114744), у межах якої автором розроблена система управління розвитком циркулярної економіки територіальних громад.

Дисертаційна робота відповідає першому пріоритетному напрямку розвитку науки і техніки на період до 2023 року – фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави (ст.3 Закону України «Про пріоритетні напрями науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III), базується на положеннях Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (схваленої Указом Президента України від 30.09. 2019 р. № 722/2019) та відповідає завданням і цілям Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р.).

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Отримані здобувачем наукові результати, а також ж розроблені пропозиції є науково обґрунтованими. Це підтверджує логіко-структурний аналіз змісту роботи, значний список досліджених автором наукових джерел

за тематичним спрямуванням, статистичного матеріалу, нормативної документації.

Достовірність отриманих наукових результатів, висновків і рекомендацій засвідчується їх апробацією на 5 всеукраїнських та міжнародних наукових і науково-практичних конференціях за профільною тематикою та переліком власних наукових праць дисертанта.

Під час написання дисертаційної роботи автором вдало використано ряд загальнонаукових та спеціальних методів, що підтверджує її теоретичну та науково-методичну цінність. Серед них, зокрема, слід назвати методи теоретичного узагальнення і порівняння; монографічний; герменевтичний; порівняльний і графічний; системного аналізу; аналізу і синтезу; метод ранжирування.. Застосування цих методів є вмотивованим та узгоджується з поставленими дисертантом завданнями.

4. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження опубліковано в 15 наукових працях, із яких особисто авторові належить, зокрема 5 статей у наукових фахових виданнях України, 5 статей – у міжнародних наукових періодичних виданнях, які включено до наукометричної бази Scopus, 5 публікацій у збірниках матеріалів всеукраїнських та міжнародних конференцій.

Відповідно до п.8 Постанови КМУ № 44 від 12 січня 2022 року, враховано 14 публікацій, в яких основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено з достатньою повнотою.

5. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Узагальнюючи основні висновки й результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок дисертанта у вирішення обраної наукової проблеми поглиблення теоретико-методичних та практичних підходів щодо розвитку

циркулярної економіки регіонів, можна зазначити, що наукову новизну становлять наступні положення дослідження:

вперше:

обґрунтовано системний підхід реалізації моделі 3-V (value - цінність, venture-ризик, velocity-швидкість), яка характеризує соціальну інклюзивність, як компоненту циркулярної економіки, що дає можливість реагувати на потреби різних верств населення незалежно від їх фізичних, фізіологічних та інших особливостей, забезпечити сталий розвиток регіонів;

удосконалено:

обґрунтування змісту дефініції «циркулярна економіка» (спосіб економічного розвитку, де цінність продуктів, матеріалів і ресурсів зберігається якомога довше, а відходи значно зменшуються або виключаються);

систему індикаторів циркулярної економіки з урахуванням системного погляду та впливу на них внутрішніх і зовнішніх чинників. Обґрунтовано доцільність використання підприємствами регіону різних індикаторів для кожного етапу діяльності: видобуток сировини; виробництво; розподіл; використання; переробка; вторинна переробка; звалище або спалювання, або на основі кожного етапу життєвого циклу: попереднє виробництво; виробництво; використання; і після використання.

дістало подальшого розвитку:

науково-методичні підходи щодо державного впливу на формування та функціонування моделі циркулярної економіки. Визначено, що він може здійснюватися в багатьох сферах, проте основними є фінансове стимулювання та адміністративно-правовий примус. Доведено, що найбільш результативним є переважання в державній політиці першого методу, та ситуативне використання другого;

обґрунтування концептуальних засад формування системи управління розвитку циркулярної економіки, основними складовими якої є: створення регіонального освітнього хабу при Миколаївському національному

аграрному університеті; здійснення картування відходів; створення «Зеленої ради»; розробка Стратегії зеленої відбудови територій відновлення на засадах субсидіарності та з урахуванням Європейського зеленого курсу;

пропозиції щодо впровадження екологічного страхування в Україні в системі розвитку циркулярної економіки з можливістю варіативності управлінських та економічних рішень. Окреслено переваги впровадження екологічного страхування, зокрема в частині державного, бізнесового та споживчого механізмів, що буде враховувати реалізацію інтересів держави, бізнесу і населення з метою досягнення синергетичного ефекту в умовах розвитку циркулярної економіки.

6. Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності

При детальному аналізі дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації) не виявлено.

Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема, ті, що характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані автором особисто. Посилання на інформаційні та літературні джерела, що наводяться в дисертаційній роботі, оформлені належним чином.

7. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Результати вивчення дисертаційної роботи та опублікованих праць засвідчують значущість отриманих результатів, що підтверджується можливістю широкого застосування розробленого в дисертації науково-методичного інструментарію як у проведенні подальших наукових досліджень, так і у практичній діяльності. Результати дисертаційної роботи безпосередньо використано і впроваджено в діяльності:

Миколаївської обласної військової адміністрації – пропозиції щодо розробки регіонального плану, який охоплює усі заходи, що належать до її

компетенції у сфері поводження з відходами (довідка від 09.02.2023 р. № 54/1-01.01-17);

Дорошівської сільської ради – пропозиції щодо розробки Стратегії зеленої відбудови на засадах субсидіарності та базуватися на таких принципах як: задоволення потреб громадян і сприяння сталому розвитку громади; розвиток зеленої економіки; дотримання екологічних стандартів та європейських екологічних інструментів планування; визначення ролі місцевого самоврядування; прозорість, залучення громадськості до прийняття рішень (довідка від 16.12.2022р. № 1303/3);

Березанської селищної ради - пропозиції щодо створення при виконавчому комітеті «Зеленої ради» з метою забезпечення участі громадськості в процесі підготовки, прийняття та реалізації рішень щодо охорони навколишнього природного середовища міста (довідка від 01.03.2023р. № 307/02/01.03-27/18);

Миколаївського національного аграрного університету – пропозиції щодо створення регіонального освітнього хабу при Миколаївському національному аграрному університеті, метою якого є задоволення освітніх та професійних потреб населення; надання консультаційних послуг органам місцевого самоврядування щодо формування управлінських систем для гарантування соціально-економічної безпеки громад.

Рекомендована до використання в освітньому процесі для підвищення кваліфікації представників місцевого самоврядування навчальна програма «Управління відходами».

Наукові розробки дисертаційного дослідження в рамках виконання наукових тем: «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0121U109253) (автором сформовані напрями запровадження екологічного страхування у системі розвитку циркулярної економіки); «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад»(номер державної реєстрації 0121U114744) (у межах якої автором розроблена система управління

розвитком циркулярної економіки територіальних громад) застосовуються при викладанні дисциплін «Управління та планування розвитку територій», «Страховання» та здобувачами вищої освіти при підготовці курсових робіт, звітів з навчальної, виробничої та фахової практик (довідка від 07.02.2023р. № 06-01/133).

8. Зауваження та дискусійні положення

Позитивно оцінюючи основні результати проведеного дослідження в цілому, слід зробити певні зауваження та виокремити дискусійні положення, які полягають у наступному:

1. Високо оцінюючи внесок автора в дослідження наукової думки щодо концепції циркулярної економіки (сторінки 47-49 дисертації), можна зазначити, що дослідження набуло б більшої теоретичної цінності, якби автор детальніше проаналізував вітчизняні та закордонні теорії та концепції з циркулярної економіки, а також оцінив можливості їх імплементації в процесі забезпечення екологічної та соціально-економічної безпеки регіону.

2. У другому розділі роботи автором в порівнянні запропоновано модель функціонування лінійної економіки та модель функціонування циклічної економіки. Дану модель різними методами зображено у вигляді схеми (сторінка 98 дисертації). Спостерігаємо, як в процесі чотирьох етапів життя продукції відбувається обмін усіма описаними видами продуктів між навколишнім середовищем та в процесі утилізації відходів. Також показано, що всі ці процеси відбуваються в межах економічних та суспільних відносин. На нашу думку, доцільно було б на прикладі окремих компаній, заводів України проаналізувати використання принципів циркулярної економіки регіону.

3. У третьому розділі здобувачем представлено результати встановлення підходів до формування кадрової політики розвитку персоналу на основі посилення мобільності працівників та розвитку у них конкурентних навичок для забезпечення практичного досвіду з управління відходами

(сторінки 127-129 дисертації). Посилити вагомість виконаного дослідження можна було б шляхом розширення переліку соціально-економічних детермінант, що використовувалися під час проведення аналізу.

4. У роботі автор проводить аналіз найбільш досвідчених країн, для яких принципи циклічної економіки є ключовими для їх сталої економічної системи (сторінки 112-114 дисертації). У той же час робота значно б виграла, якщо автором було б наведено покроковий алгоритм оцінки інвестиційної привабливості галузей для їх подальшого ранжування на основі індексного методу.

5. Аналіз взаємозв'язку показників екологічного страхування, наведений в роботі (сторінки 142-145 дисертації), дозволяє з'ясувати переваги впровадження екологічного страхування, що описує формування пріоритетів споживання на основі принципів сталого виробництва. Більша конкретизація процесу обрання показників екологічної свідомості та обґрунтування їх вибору за допомогою економіко-математичних методів здатна значно підвищити рівень дослідження.

Загалом, вищезазначені зауваження мають дискусійний характер та не применшують високий теоретичний, науково-методичний та прикладний рівень проведеного здобувачем дослідження.

9. Загальний висновок

Дисертація Решетілова Георгія Олександровича на тему «Розвиток циркулярної економіки регіону», представлена на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки) у разовій спеціалізованій вченій раді із шифром 38.806.006 у Миколаївському національному аграрному університеті (наказ № 92-О від 27 квітня 2023 р.) є самостійною, логічною, цілісною, завершеною науково-дослідною роботою в межах поставлених завдань.

Представлені в роботі наукові положення та результати є авторським розв'язанням наукової проблеми, що виявляється в поглибленні теоретико-

методологічних основ, формуванні науково методичних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку циркулярної економіки регіону.

Логіко-структурна побудова дисертації демонструє володіння автором методологією економічного дослідження, забезпечує доступність сприйняття викладеного матеріалу. Наукові результати дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних та всеукраїнській наукових та науково-практичних конференціях, опубліковані в наукових фахових виданнях України та в наукових періодичних виданнях інших держав, включених до науко метричної бази Scopus. Усі положення, які винесено на захист, мають наукову новизну, їх рівень («вперше», «удосконалено», «дістали подальшого розвитку») визначено коректно. Роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота Решетілова Г. О. відповідає вимогам пп. 5-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а також вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Решетілов Георгій Олександрович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки).

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії
і суспільних наук

Миколаївського національного
аграрного університету

Олена ДОВГАЛЬ

Підпис засвідчує
начальник відділу кадрів
Миколаївського національного
аграрного університету

Людмила МАШКІНА